

KONUK TÜR GEZİ

Kızılçukur'un Ezgisi*

Aydın Afacan

Derinden bir ezgi eşlik ediyor sabah yürüyüşüne: Nereden geldiği belli olmayan, belki de düşlerden kalma tuhaf bir ezgi... Derler ki Eski Mısır'da III. Amenhotep'in dik-tirdiği bir heykel, şafak sökerken gün doğuşunu tatlı ezgilerle selamlarmış. Bu heykelin, Anadolu'da Troya önünde Akhilleus'un elinden can veren Memnon'un heykeli olduğunu söyleyenler de vardır. Memnon, Homeros'un "gül parmaklı şafak" dediği tanrıça Eos'un oğ-ludur. Tanrıça, Memnon'un öldürülmesine engel olamamış ve ölüsünü savaş meydanından güney ülkelerine taşıdığı oğlu için yollar ve denizler boyunca gözyaşı dökmüş... Sabahleyin görülen çiy taneleri de onun gözyaşlarıymış...

Dik yokuşlardan, patikalardan ve yumuşak toprağın içine oyulmuş dar geçitlerden geçiyorum. Oteldeki gruptan sadece on dört kişi kalkmış, "Kızılçukur"daki sabah gezisi için... Memnon'un ezgisi, sabah mahmurluğu ile birlikte yavaş yavaş terk ediyor Kızılçukur'u. Bu heykelimsi tuhaf şekiller de Mısırlı kralın değil, dağların marifetiymiş: Erciyes, Hasan Dağı, Melendizler... Öyle söylüyor rehberimiz. O zaman az önce yiten ezgi de Memnon'un değil, çocukluğumuzdaki "peri"lerin ezgisi olsa gerek. Masalların geçtiği akşamın rengine ve havasına göre hayal ettiğimiz o "şekilsiz" periler; yerine göre olağanüstü güzel, yerine göre gecenin içinde sadece gölgelerini "kurduğumuz" periler... Bacaları buralarda, ya kendileri?... Annem ve öbür masalcılar, onların Kapadokya'da oturduklarını biliyorlar mıydı?

Ortalıkta yoklar, belli ki evlerine çekilmişler. Yerlerine, kuş seslerini, gelincikleri ve çeşitli "şehir"lerden gelen biz okumuş-yazmışların adlarını bilmediğimiz başka çiçekleri koymuşlar. Kuşlar, Kızılçukur'daki yeşil kuytuluklara ve yükselen güne şarkılar söylüyor. Yalnız, içlerinden biri, az önce yittiğini sandığım o tuhaf ezgiyi başka bir tonda sürdürüyor sanki.

Kızılçukur'un labirentleri dikkatimizi her keresinde başka bir şeye çekiyor. Gürsel Korat'la, onun, daha önce vadinin kuytu bir yerinde gördüğü küçük kiliseyi arıyoruz. Kiliseyi bulamıyoruz, ama o sessizliğe sapan yol boyunca, birer tapınak gibi özenle düzenlenmiş güvercin yuvalarıyla dolu yamaçlar görüyoruz. Ne güzeldi o geçit: Duru incecik bir suyun aktığı, kuş sesleri ve râyihâ yüklü ağaçların geçidi...

Yer şekillerine baktıkça, görüntülere eşlik eden o düşsel ezgi, bir ağıda dönüşüyor sanki. Garip şekiller; çizgiler, yarıklar, oyuklar, irili ufaklı mağaralar... Sanki çok eski zamanlardaki devler arasında çok büyük bir kapışma olmuş da etraf darmadağın olmuş... Zeus'la Typhon'un kapışması gibi: Birbirlerine kocaman kara parçalarını, dağları fırlattıklarını düşünün! Acaba, Zeus, Typhon'un üzerine Etna'yı değil de Erciyes'i ve Hasan Dağı'nı mı fırlattı? Onların püskürdükleri, Typhon'un öfkesi mi yoksa?... Öyle olsaydı, buradaki yeryüzü parçası böyle yumuşak, böyle şefkatli ve cömert olabilir miydi?

Erciyes, o görkemli koni; başını bulutların arasına gizlemiş, bir bulutun ak memelerindeki balı emiyor sanırsınız. Hep seviştiğindendir belki, etrafına hep yumuşaklık yayılmış...

Toprağın yumuşaklığı, o tuf tepelerinin içine oyularak yapılmış yüzlerce barınak ve onca kiliseden de anlaşılıyor. Dün gittiğimiz Derinkuyu'daki o yeraltı şehri; indikçe çoğalan bölmeler (odalar)... Epeyce indikten sonra bir yerde, havalandırma boşluğuna bakıyoruz; anlaşılan, aşağıya doğru, indiğimizden daha fazla mesafe var. Yeraltına oyulmuş koca bir apartman düşünün. Korkuyla ürperiyor, havalandırma boşluğuna bakan pencereden çekiliyorum. Başımı çevirir çevirmez çekik gözlü, iri elmacık kemikli ve "otuz iki dişiyile" gülümseyen bir "Uzak Asyalı" ile karşılaşıyorum. Korktuğumu fark etmiş olacak ki biraz da müstehzi bir edayla gülümsüyor. Ya da ben öyle anlıyorum. Japon olsa gerek. Geniş şapkasının ucuna iliştiği küçük fener, orada bir şaka gibi duruyor: Teknolojik bir şaka!... Diğer arkadaşlarının aksine, fener mağaraya değil kendi yüzüne dönük!... Onları orada bırakıp "doğanın teknolojisi"ni seyre çıkıyoruz...

Buraya, "açık hava müzesi" deniliyor. Bu yöreyi doğanın sanatı sayabilir miyiz?... Eğer öyleyse, Umberto Eco'nun "açık yapıt" dediği bir konumda saymamız için de bir sakınca yok herhalde! Sözelimi, burada, günün her saatine değişik renklerini sunan bu coğrafyada farklı ayınların havası sarabilir sizi. Yarenlik içinde bir şarap meclisindeki dionisyak ezgiyi; yine yarenlik üzerine bir Anadolu türküsünü ya da bir Mevlevi ayininin yeryüzünü ak bir tennure içinde dönmeye çağıran ezgisini de duyarsınız. Çıktığımız bir hayal yolculuğunda; ıssız, çorak yolların tozuna, bin yıllık kervanların uğultusu ile deve çingirakları da eşlik edebilir pekâlâ. Ve yoğun biçimde manastırlar, kiliseler, şapellerle dolu bu "açık hava müzesi"nde, "ikona-kırıncı"lara ve zamana dayanabilmiş o resimlerden sızan ilahileri, ıssız keşiş hücrelerinin uğultusunu da duyumsarsınız... Bir yol kıyısından Erciyes'e bakan "üç güzel"i, İda Dağı'ndaki ve

Anadolu'nun değişik yerlerindeki "u güzeller"den farklı olarak "deisis" için bir araya gelmiş gibi hayal edenler de olabilir...

Kızılçukur'dan bir dzlge doğru yol alıyoruz. Bir bağın kıyısından geçiyoruz... Dalıp git-tim yine; "Ne bağ gördü ne de bağbn"... Ben küçükken babamla bazı hafta sonlarında gitti-ğimiz o bağı anımsadım. Küçük bir ormanın içinden geçilirdi. Babamın türküleriyle daha bir yeşerir ve aydınlanırdı orman. O zamandan beridir nerede bir orman, dağ, bahçe veya bağ görsem, içinde çoktandır kaybolmuş ezgileri bulacakmış hissine kapılıyım. Ve o bağın artık ol-mayan zm, şimdi akik ve kehribar dolu hasır bir sepet içinde, tadımı bellekte sürdürüyor...

İlk söylediğini duymuyorum, ama Ayşe Sarısayın'ın "akıl üzerinde yürümek ne hoş, de-ęil mi?" sözüyle, kurumuş bir dere yatağında yürüdüğümüzü fark ediyorum. Arkadan, rehbe-rimiz Saadet zen, yanlış yolda olduğmz bildiriyor. Gruptan ayrı düşmüş birkaç kişi, ora-dan geçmekte olan bir at arabasıyla buluşma yerine gidiyoruz. Arabanın arkası, Saadet'le iki-mize düşüyor. Biz, arkada ters oturduğmzdan ve diğer arkadaşlar kadar Elizabeth'le (ara-bayı çeken at) "samimi" olmadığmzdan dolayı daha şanslı sayılıyoruz!

Kızılçukur geride kalıyor. O tatlı uğultusu kalıyor bellekte...

Her ezgi bir yerde kesilir; başkaları da katılırsın, herkes kendince tamamlasın diye...

* Can z, Saadet zen ve Işıl Bircan'a, o gezideki tüm dostları ve "güzel atlar ülkesi"nin o güzel insanlarını selamlayarak...

İ M G E K İ T A B E V İ Y A Y I N L A R I

**Doğu'dan
Fragmanlar**

Jakob Philip Fallmerayer'in 1840'lı yıllarda Osmanlı İmparatorluğu'na yaptığı gezide Türkler ve azınlıklar üzerine edindiği gözlemleri kapsıyor.

Çeviren: Hüseyin Salihoğlu

510 Sayfa
21 YTL

İMGE
kitabevi